ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№10
2025

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

PSIXOLOGIYA YO'NALISHI

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI

Elektron nashr. 161 sahifa, 1-oktyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E’zoza Gapirjanovna – O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vaziri

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne’matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A’ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G‘.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg‘izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma’murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo‘ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog‘iston)
Rejep O‘zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta’lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G‘afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Doniyorov S. M. –“Yangi O‘zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O‘zbekiston Respublikasida xizmat ko‘rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo‘yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta’limi boshqarmasi boshlig‘ining birinchi o‘rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo‘limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ
Hamkorlarimiz: O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi, O‘zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
• Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)
Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
• Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA SОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

ICHKI ISHLAR ORGANLARI XODIMLARIDA SUITSIDAL XULQ-ATVORNI KAMAYTIRISHDA PSIXOKORREKSIYA DASTURLARINING SAMARADORLIGI VA IJTIMOIY AHAMIYATI....8
Tursunova Ozoda Abdullayevna

O'ZBEKISTONNI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASI: FUQAROLIK JAMIYATI....14
Abdikadirov Umidjon Ruzbayevich

TALABALARDA KASBIY MOTIVATSIYANI RIVOJLANTIRISHNING PSIXODIAGNOSTIKASI VA PSIXOKORREKSIYASI....18
Ayakulov Ulug'bek Abdug'affor o'g'li

TALABALARDA LIDERLIK XUSUSIYATINING NAMOYON BO'LISHINING IJTIMOIY-PSIXOLOGIK OMILLARI....22
Sobitova Shaxnoza Shokir qizi

O'SMIRLARDA TURLI XIL YOT G'OYALARGA BERILISHNING AYRIM IJTIMOIY-PSIXOLOGIK MASALALARI....27
Tulyaganova G.O.

IXTISOSLASHTIRILGAN MAKTABLARDAGI O'QUVCHILARNING O'QUV MOTIVATSIYASI VA STRESS DARAJASI MUNOSABATI....31
Xodjayeva Dilnovoz Djumoyevna

OILA-TURMUSH DOIRASIDAGI VOYAGA YETMAGANLAR ORASIDA JINOYATLARNING KELIB CHIQISHIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI SHAXSNING HULQ-ATVORIDAGI XUSUSIYATLARI....36
Bo'riyeva Mahbuba Shavkatovna

PSIXOGISTALOGIYANING YANGI YO'NALISH SIFATIDA YUZAGA KELISHI ZARURATI VA ILMIY ASOSLARI....41
Azimov.J.S., Melibayeva R.N.

KONSTRUKTIV YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA LIDERLIK QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH....44
Kurbonova Mushtariybegim Baxtiyorjon qizi

BO'LAJAK KASB TA'LIMI O'QITUVCHILARIDA KASBIY IDENTIFIKATSIYANI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR....47
Kurbonov Munis Umirbekovich

BOLALARDA KOGNITIV JARAYONNING RIVOJLANISHI....52
Raxmonova Shaxrizoda Laziz qizi

SUN'IY INTELLEKT VOSITALARINING TURLARI VA YOSHLARNING PSIXOLOGIK BARQARORLIK XUSUSIYATLARIGA TA'SIRI....56
Ismailov Avazbek Axadjon o'g'li

PROFIL ORTIDAGI "MEN" RAQAMLI SHAXSIYAT VA UNING PSIXOLOGIK OQIBATLARI....60
Azizova Shodiya Utkur qizi, Tulyaganova Gulnoza Olimjon qizi

OILA HAYOTIDA AYOLNING IJTIMOIY ROL IDENTIFIKATSIYASI: PSIXOLOGIK TAHLIL....63
Xujayeva Zarnigor Muzaffar qizi

YOSH MUTAXASSISLARNING KASBIY MOSLASHUV MEXANIZMLARI....68
Shodiyeva Rayhon Saydullayevna

SALBIY EMOTSIONAL KECHINMALARNING SHAXSLARARO MUNOSABATLARGA TA'SIRI....75
Mirabdullayeva Sh. A.

GLOBALLASHUVNING SHAXS SHAKLLANISHIGA TA'SIRINING PEDAGOGIK PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI....79
Raxmatova Zamira Baxtiyorovna

ВЛИЯНИЕ СТИЛЕЙ ПРИВЯЗАННОСТИ РОДИТЕЛЕЙ НА ВОСПИТАТЕЛЬНЫЕ ПРАКТИКИ И ЭМОЦИОНАЛЬНЫЕ ОТНОШЕНИЯ С ДЕТЬМИ....83
Шомуродова Махфуза Аслитдиновна

BO'LAJAK MUTAXASSISLARNING KASBIY DINAMIK RIVOJLANISHIDA SHAXS IJTIMOIYLASHUVI VA ADAPTIV INTELLEKT MUAMMOSI....88
Tuychiyeva Saodat Melikuziyevna

LOGOTERAPIYA USULIDA PSIXOLOGIK XIZMAT KO'RSATISH....93
Narziqulova Gulrux Axrorovna

O'ZINI O'ZI TUSHUNISH TUSHUNCHASINING PSIXOLOGIK TALQINI....98
Mahmudov Abdurasul

ICHKI LOKUS NAZORATNI RIVOJLANTIRISH ORQALI O'QUVCHILARDA MUVAFFAQIYAT MOTIVATSIYASINI KUCHAYTIRISHNING PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI....102
Karimov Sherzod Abdurasulovich

SPORT FAOLIYATIDA YUZAGA KELADIGAN STRESS OMILLARI PSIXODIAGNOSTIKASI VA PSIXOKORREKSIYASI....106
Nazarov Davron Baxtiyor o'g'li

YOSH KELINLAR PSIXOEMOTSIONAL HOLATIDA STRESS VA MOSLASHUV JARAYONLARI....111
G'afforova Dilfuza Jo'rayevna

RAHBAR AYOLLAR FAOLIYATINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI....114
Xudoyqulova Gulshoda Baxronovna

O'SMIR RUHIY FAROVONLIGIGA TA'SIR ETUVCHI PSIXOLOGIK OMILLAR....118
Mustafayeva Muxlisa

KEKSA ODAMNING PSIXOLOGIK HOLATI KOMPLEKS REABILITATSIYA KOMPONENTI SIFATIDA....122
Rustamova Manzura Ne'matjanovna

KOMMUNIKATIV KOMPITENTLIK TUSHUNCHASINING NAZARIY ASOSLARI....126
Tajibayev Shohruh Maqsudovich

ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ВУЗА КАК СИСТЕМА САМООРГАНИЗАЦИИ И РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА....131
Рахманова Диляра Рустемовна

ЭТНОПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ КАЗАХОВ И УЗБЕКОВ....136
Айдарова Диана Сматуллаевна

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ КОМПЛЕКСА НЕПОЛНОЦЕННОСТИ У ПОДРОСТКОВ....138
Халмуратова Дилором

TA'LIM SOHASIDA OROLBO'YI IQLIMIGA SHAXSNING MOSLASHUV STRATEGIYALARINI O'RGANILISHI....142
Jumamuratova Guljayna Kenesbayevna

INSON RESURSLARINI RIVOJLANTIRISH YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTINING BOSH OMILI SIFATIDA....145
Axmedov Alisher Gayrat o'g'li

TARBIYACHI PEDAGOGNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI....150
A.K.Shamshetova

AFFILIATSIYA MOTIVINING IJTIMOIY-PSIXOLOGIK TADQIQOTLARDA O'RGANILISHI....153
Samatova Sevara G'ayratovna

OLIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARINING IJTIMOIY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI....157
Yadgarova Ozoda Ibragimovna

INSON RESURSLARINI RIVOJLANTIRISH YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTINING BOSH OMILI SIFATIDA

Axmedov Alisher Gayrat o'g'li
O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi
Inson resurslarini rivojlantirish boshqarmasining etakchi mutaxassisi
ORCID: 0009-0006-2734-8981

Annotatsiya: Ushbu maqolada inson kapitalini samarali boshqarish orqali korxonalarning raqobatbardoshligini oshirish masalalari chuqur tahlil qilingan. Tadqiqotda inson kapitali tushunchasining mazmuni, uning tarkibiy qismlari hamda zamonaviy boshqaruv metodlari yoritilgan. Shuningdek, korxonalarda inson kapitalidan samarali foydalanish mexanizmlari va uning raqobatbardoshlikka bevosita ta'siri tahlil etilgan. Maqolada korxona resurslarini optimal boshqarish, xodimlarning ijodiy va innovatsion salohiyatini ro'yobga chiqarish orqali barqaror raqobat ustunligini shakllantirishga qaratilgan strategiyalar ilgari surilgan. Tadqiqot natijasida inson kapitalini boshqarish tizimini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilib, ular korxonalar uchun samaradorlikni oshirish va innovatsion faoliyatni kuchaytirish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: inson kapitali, raqobatbardoshlik, boshqaruv tizimi, korxona resurslari, innovatsiya, samaradorlik, strategik rivojlanish, inson resurslarini boshqarish.

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of enhancing enterprise competitiveness through effective human capital management. The study examines the concept of human capital, its structural components, and modern management approaches. Particular attention is given to mechanisms of efficient utilization of human resources and their direct impact on the competitiveness of enterprises. The paper proposes strategies aimed at optimizing resource management, fostering employees' creative and innovative potential, and building sustainable competitive advantages. As a result of the research, practical recommendations were developed to improve the human capital management system, enabling enterprises to maximize employee potential, enhance productivity, and strengthen innovation performance.

Key words: human capital, competitiveness, management system, enterprise resources, innovation, efficiency, strategic development, human resource management.

Аннотация: В данной статье всесторонне рассматриваются вопросы повышения конкурентоспособности предприятий посредством эффективного управления человеческим капиталом. В исследовании раскрыто содержание понятия «человеческий капитал», его структура и современные методы управления. Особое внимание уделено механизмам рационального использования человеческих ресурсов и их прямому влиянию на конкурентоспособность предприятий. В работе предложены стратегии оптимального управления ресурсами организации, направленные на развитие творческого и инновационного потенциала сотрудников и формирование устойчивых конкурентных преимуществ. По результатам исследования разработаны практические рекомендации по совершенствованию системы управления человеческим капиталом, что позволит предприятиям повысить эффективность и инновационную активность.

Ключевые слова: человеческий капитал, конкурентоспособность, система управления, ресурсы предприятия, инновации, эффективность, стратегическое развитие, управление персоналом.

KIRISH

Bugungi kunda biznes dunyosidagi raqobatlik, tezkor oʻzgarishlar, yangi texnologiyalar va globallashuv kabi omillar tashkilotlarning ichki tizimlarida xodimlarga ta'sir qilgan holda jiddiy yangilanishlarni talab qilmoqda. Shu jumladan, tashkilotlarning eng qimmatli resursi boʻlgan inson resurslarini boshqarish tizimi ham zamonaviy talablar asosida muvofiqlashtirilishi kerak.

Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoniga asosan 2022-2026 yillarda Oʻzbekiston Respublikasini rivojlantirishning ettita ustuvor yoʻnalishi boʻyicha Taraqqiyot strategiyasida - Inson qadrini yuksaltirish va erkin fuqarolik jamiyatini yanada rivojlantirish orqali xalqparvar davlat barpo etish va - Mehnat bozorining zamonaviy ehtiyojlariga muvofiq uzluksiz ta'lim tizimini takomillashtirish va yuqori malakali kadrlar tayyorlash, ta'lim xizmatlarining ochiqligi va sifati masalalariga davlat tomonidan alohida e'tibor qaratilishi kabi muhim vazifalar belgilab berilgan.

Personal boshqaruvi tashkilot xodimlarining mehnat samaradorligini optimallashtirish, rivojlangan zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, loyiha boshqaruvi vosita va moslamalari, axborot va raqamli texnologiyalardan foydalanish, integratsiyalashgan tuzilmaning paydo boʻlishi va boshqa koʻplab omillarni oʻz tarkibiga oladi. Tashkilotning boshqaruv tizimini rivojlantirishda oʻzgarib borayotgan bugungi bozor sharoitlariga korxona va tashkilotlarni moslashtirishda kelib chiqadi. Personalnni tubdan rivojlanishi, uning turli vaziyatlarda talablarga javob beradigan yangi ma'lumotlar va kompetensiyalarni egallashi muhimligi va talab qilinaishini taqozo etadi.

Tashkilotda personal rivojlanishini boshqarish uchun ma'lum bir tuzilmaga ega boʻlgan boshqaruv tizimi mavjud boʻlishi kerak. Bugungi kun islohatlari sohada kadrlar tayyorlash tizimini samarali boshqarish uchun tizimga innovatsion usullarini joriy etish hamda oliy ma'lumotli kadrni tayyorlash va amalda faoliyat yuritayotgan kadrlar malakasiga qaratilgan keng koʻlamli ishlar olib borilmoqda.

Personal boshqaruvi tizimining tuzilishi, odatda ierarxik sxema shaklda boʻlib, uzluksiz turli sabab bogʻlanishlarni qamrab olgan tashkilotchi tuzilmani anglatadi. tuzilmaning har doim aniq maqsadli koʻrsatkichlari belgilab beriladi va tashkilotni boshqarish har bir tuzilma elementi tomonidan belgilangan aniq maqsadlar bajarilishini nazorat qilish kerakligini talab qiladi.

Mavzuning obʻyekti va predmeti: Personalni boshqarish tizimini loyihaviy yondashuvi asosida takomillashtirish jarayoni tadqiqot obʻekti qilib olindi.

Ishning predmeti — har bir tashkilotda personal boshqaruvi tizimini rivojlantirish.

Tadqiqotning maqsadi va vazifalari: Personal boshqaruvi tizimini oʻrganish va uni rivojlantirish boʻyicha takliflar va loyihalar ishlab chiqish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tashkilot faoliyatlari sub'ektlarining personal boshqaruvi tizimini rivojlantirish boʻyicha nazariy tadqiqotlarga muhim xissa qoʻshgan mashhur oʻzbekistonlik olimlar Sh.T.Tursunov, M.Sodiqov, U.Dilmurodov, Sh.Boboqulov, G.Abduqodirov, B.Davronov va boshqalar oʻz ishlarida Oʻzbekistondagi korxona va tashkilotlarda personalni boshqarish tizimlarini takomillashtirish uchun zarur yondashuvlar va turli metodlarni ishlab chiqqan va tadbiq etgan. Ularning tadqiqotlari mamlakatdagi boshqaruv tizimlarining samaradorligini oshirishga qaratilgan.

Xorijiy mamlakat olimlaridan Henri Fayol, Douglas McGregor, Abraham Maslow, Peter Drucker, Ulrich Dave, Robert L. Katz va boshqalar oʻz ilmoy tadqiqotlari orqali personalni boshqarish tizimini takomillashtirish boʻyicha loyihaviy yondashuvni joriy etib va boshqaruvning samaradorligini oshirishga qaratilgan asosiy nazariyalar va yondashuvlar ishlab chiqqan.

Ushbu soha boʻyicha tadqiqot olib borgan rus olimlari qatoriga H.A. Volgin, V.A. Dyatlov, A.Ya. Kibanov, A.E. Kotlyar, I.S. Maslova, Yu.G. Odegov, V.V. Travin va boshqa koʻplab olimlar kiradi.

Personal boshqaruvi tizimining koʻpsohali murakkabligi uning koʻplab jihatlari zaruriy tahlilga ega boʻlmagan va ilmiy hamda amaliyotdagi ma'lumotlarda etarlicha berilmaganligidir. Mehnat bozoridagi professional raqobatning tobora oʻsishi, mutaxassislar salohiyatini rivojlantirish, rahbarlarning personal motivatsiyasini oshirish va koʻplab jihatlarni kiritish mumkin.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

tashkilotlar faoliyatini oʻrganishda suhbat olib borish yondashuvidir. Tizimli va vaziyatli tahlil metodlari, iqtisodiy-matematik modellar va usullar, shuningdek, boshqaruv nazariyasining vositalari koʻrib chiqilgan.

Shuningdek quyidagi tadqiqot usullari qoʻllanilgan:

• soʻrovnoma va anketa olish,
• tadqiqot natijalariga statistik ishlov berish,
• aniq va koʻrsatkichlarga asosan solishtirmali tahlil.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalarining nazariy va amaliy ahamiyati personal boshqaruvi tizimini ushbu tashkilotda izchil rivojlantirish muammolarini o‘rganish uchun xorijiy va mahalliy tadqiqotchi-olimlarning ilmiy ishlari yig‘indisi sifatida taqdim etilgan.

- tashkilotda personal boshqaruvi tizimini takomillashtirishga qaratilgan takliflarni loyiha boshqaruvi vositalaridan foydalangan holda ishlab chiqishdan iborat.

XXI asr – bilimlar asri. Bugungi kunda mamlakatimizda «Inson qadri uchun» g‘oyasi va joriy islohotlarning bosh tamoyili bo‘lgan «Inson – jamiyat – davlat» degan yondashuv barcha sohalardagi yangilanishlarning mazmun-mohiyatiga chuqur singib bormoqda. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tasdiqlagan “Yangi O‘zbekistonning 2021-2025 yillarga mo‘ljallangan taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida” qarori ta’lim sifatini yaxshilash, kadrlar tayyorlash tizimini modernizatsiya qilish va inson kapitalini rivojlantirishga e‘tibor qaratilishi kabi muhim vazifalar belgilab berilgan . Bularning barchasi, o‘z navbatida, yurtimizda inson qadrini ulug‘lashga, inson manfaatlariga, shu jumladan, aholining shaxsiy va kasbiy jihatdan o‘sishini qo‘llab-quvvatlash, ularning samaradorligini oshirish va tashkilot maqsadlariga erishishga yordam beradi.

Bugungi kunda muvaffaqiyatga erishishning asosiy omili – inson kapitalidir. Respublikamizda tashkilot va korxonalardagi xodimlar – eng qimmatli resursdir.

Shu sababli, har bir tashkilot, korxona uchun o‘z xodimlarining salohiyatini ro‘yobga chiqarish, ularning bilim va ko‘nikmalarini muntazam oshirib borish muhim ahamiyatga ega. Inson resurslarini rivojlantirish bu tashkilotdagi xodimlarning bilim, ko‘nikma, qobiliyatlarini oshirishga qaratilgan tizimli jarayon.

Jamiyatimizda inson resurslarini rivojlantirishning bosh maqsadi quyidagilarni o‘z ichiga oladi: hodimlarning salohiyatini oshirish va ulardan maksimal darajada foydalanish; xodimlarning ish samaradorligini oshirish va sifatli natijalarga erishish; tashkilotning raqobatbardoshligini ta’minlash; xodimlarning ishdan qoniqishini oshirish va ularni tashkilotga sodiq qilish; yangi texnologiyalar va o‘zgarishlarga moslashish qobiliyatini rivojlantirish; liderlik va boshqaruv salohiyatini o‘stirish.

Inson resurslarining rivojlantirishning ahamiyati shundan iboratki, unda raqobatbardoshlik, samaradorlik oshadi, yangi texnologiyalarni o‘zlashtirishga yordam beradi, xodimlarning sodiqligini oshiradi, kasbiy o‘sish imkoniyatlarini yaratadi, ishdan qoniqishni oshiradi, yangi ko‘nikmalar va bilimlarni egallashga yordam beradi, ish haqi va mukofotlarni oshirishga imkon beradi.

Yangi O‘zbekistonda demokratik davlat boshqaruvi tizimini isloh qilish “Xalq davlat idoralariga emas, davlat idoralari xalqqa xizmat qilishi kerak”, degan yuksak g‘oyaga asoslangan holda amalga oshirilmoqda. Bugungi unda davlatni barqarorlashtirish bilan birga jamiyatni faollashtirish, davlat xizmatchisining jamiyatga ijobiy munosabatini shakllantirish, xalqqa xizmat qilish, odamlar roziligini olish, halollik, adolatni mustahkam o‘rnatish borasidagi zamonaviy yondashuvga bo‘lgan ijtimoiy ehtiyoj kuchaydi.

Islohotlarni amaliyotga yo‘naltirish uchun hech shubhasiz davlat salohiyatli kadrlarga suyanadi. Yangi O‘zbekistonda davlat boshqaruvining ajralmas qismi bo‘lmish — kadrlarni tanlash, joy-joyiga qo‘yish, ularning malakasini oshirish, bir so‘z bilan aytganda, kadrlarning “karera modeli”ni barpo etish bosqichlarini o‘z ichiga olgan yaxlit tizim yaratilmoqda. Haqiqatan ham, islohotlarning taqdiri, natijasi, birinchi navbatda, kadrlar saviyasiga, ularning davr va taraqqiyot talablariga nechog‘li javob bera olishiga bog‘liq. Bu borada hozirga qadar qilingan sa’y-harakatlarni tahlil etsak, quyidagi muhim jihatlarni ko‘rish mumkin.

Davlat xizmatiga kirishda shaffof tizim yaratilmoqda. Yangi tahrirdagi O‘zbekiston Respublikasi Konstitusiyasida davlat xizmatiga kirishda mamlakat fuqarolari uchun teng huquq va imkoniyatlar yaratilishi maxsus me’yor bilan mustahkamlandi. Bu davlat xizmatining raqobatdoshligini, ochiqligini va professionalligini oshirishga xizmat qilmoqda. Mehnat bozorida eng istiqbolli va salohiyati yuqori bo‘lgan kadrlarni davlat xizmatiga jalb etish — davlat boshqaruvi tizimining asosiy muammolaridan biri bo‘lib kelgan.

2020 yilda O‘zbekistonda eng istiqbolli kadrlarni davlat fuqarolik xizmatiga jalb etishni ochiq tanlov asosida amalga oshirish tizimi joriy etildi. O‘z navbatida, nomzodlar bo‘sh lavozimlarga da’vogarlarga qo‘yiladigan asosiy talablar, mas’uliyatlarning hajmi, javobgarlik doirasi, ish faoliyatini baholash mezonlari va ish faoliyatini nazorat qilish bilan oldindan tanishish imkoniyatiga ega.

O‘tgan davr davomida milliy va ilg‘or xorijiy tajribadan kelib chiqib, tanlov tizimi takomillashtirildi. Xususan, davlat organlari va tashkilotlaridagi mavjud lavozimlarga belgilangan malaka talablari yagona shakl va tartibga keltirildi. Bu esa tanlov komissiyalari faqatgina tasdiqlangan va barcha uchun ochiq bo‘lgan malaka talablari asosida nomzodlarni saralashiga imkon bermoqda.

Shuni alohida qayd etish joizki, hrm.argos.uz axborot tizimining ishga tushirilishi natijasida davlat organlari va tashkilotlarida inson resurslarini boshqarishda qog‘oz sarfining kamayishi, vaqtning tejalishi, xodimlar bilan ishlash jarayonida shaffoflikni ta’minlanishiga erishilib, axborot xavfsizligini ta’minlanishi hamda davlat organlari va tashkilotlarining barcha xodimlari bo‘yicha yagona markazlashtirilgan ma’lumotlar bazasini shakllantirish imkoniyati yaratiladi. Bu esa kadrlar xizmatlari xodimlari faoliyati samaradorligi va ish sifatini keskin oshiradi.

MAKTABGACHA PRE-SCHOOL ДОШКОЛЬНОЕ

Davlat xizmatida uzoq yillardan buyon o'z echimini topmagan tizimli muammolarni hal qilishga qaratilgan hamda davlat fuqarolik xizmatini tartibga solish sohasida ilg'or xalqaro standartlarga javob beruvchi yagona tartibot tizimi shakllandi. Eng asosiysi, davlat fuqarolik xizmatiga vijdonli, sadoqatli, malakali kadrlarni jalb qilish, ular salohiyatini oshirish, ularni o'zining odob-ahloqi, fe'l-atvori va bilimi bilan namuna bo'la oladigan, fidoyi, xalqparvar va raqobatbardosh kadrlar sifatida tarbiyalash uchun zarur sharoitlar yaratilmoqda.

Kadrlarni boshqarishga oid hujjatlar yagona platformada yuritiladi. Barchamizga ma'lumki global pandemiya davrida raqamli texnologiyalarning ahamiyati sezilarli darajada oshdi, bu esa raqamli transformasiyaning, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlar, jumladan, O'zbekiston uchun qanchalar muhim ekanligini ko'rsatdi. Shu bois, Yangi O'zbekistonning kelgusi taraqqiyotida barcha asosiy sohalarni raqamlashtirish hamda mamlakatda haqiqiy axborot jamiyatini barpo etishga ustuvor ahamiyat berilmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Personal boshqarish va loyihalarni boshqarishning amaliyotda o'rganilgan jihatlari shundan iboratki, tashkilot muvaffaqiyatini ta'minlash uchun juda muhim ekanligini ko'rsatib beradi. Qoniqarli boshqaruv, samarali ma'lumot almashish, resurslarni to'g'ri taqsimlash, jamoaviy ishlash va motivatsiya bilan xodimlar faoliyatining yuqori darajada bo'lishini ta'minlash mumkin bo'ladi. Rahbarlar o'z jamoalarini muvaffaqiyatli yo'naltirishi va loyihalarni samarali amalga oshirishi uchun yuqori malakali lider va tajribali bo'lishi zarur.

Loyihaviy yondoshuvni personalni boshqarishda joriy etish strategiyasi, xodimlarning samaradorligini oshirish, ish muhitini yaxshilash, shuningdek, resurslarni samarali taqsimlash uchun muhim. Loyihaviy boshqaruvning ijobiy natijalari tashkilotning umumiy ish samaradorligini oshirishga yordam beradi. Strategiyani amalga oshirishda rahbariyatning qo'llab-quvvatlashi, xodimlarning tayyorgarligi va motivatsiyasi muhim ahamiyatga ega.

Personal boshqarishda loyihaviy yondoshuvni joriy etish har bir tashkilot uchun muhim bosqichdir. Bu, avvalo, xodimlardan to'g'ri foydalanish, ish faoliyatini optimizatsiyalash va raqobatbardoshlikni oshirishga yordam beradi. Loyihaviy yondoshuv samarali boshqaruv va yaxshi tashkilotlangan ish muhitiga ega bo'lish imkonini beradi.

Loyiha boshqaruvi metodologiyalari: Amaliyot davomida loyihalarni boshqarishda qo'llaniladigan metodologiyalar (masalan, Agile, Waterfall, Lean) haqida ham chuqur ma'lumotlar olish imkoniyati bo'ldi. Turli loyihalarda ushbu metodologiyalarning qanday samarali ishlashini ko'rish va amalda qo'llash loyihalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur vosita bo'lib chiqdi.

Loyihaviy yondashuvning personal boshqarish sohasiga joriy etilishi tashkilotlarda samarali boshqaruvni ta'minlash, xodimlarning ish faoliyatini yaxshilash va jamoaviy ishni rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu yondashuv orqali xodimlarning malakalari oshadi, resurslar samarali taqsimlanadi va tashkilot bo'yicha muvaffaqiyatlar erishiladi. Biroq, yangi tizimning muvaffaqiyatli joriy etilishi uchun rahbariyatning yuksak liderligi va xodimlarga to'g'ri tushuntirish zarur.

Shaxsiy boshqarishga loyihaviy yondoshuv asosida joriy etish tashkilotlarda unumdorlikni oshirish va ortiqcha xarajatlarni qisqartirishga yordam beradi. Bu yondoshuv jamoaviy ishni rag'batlantirib, ijodiy yondashuvlarni qo'llab-quvvatlaydi va loyiha boshqaruvining asosiy rolini bajaradi.

Takliflar:

Ishga qabul qilish jarayonini yaxshilash:

- Talablarga mos keladigan va tajribali kadrlarni ishga olish uchun talablar va jarayonlarni qayta ko'rib chiqish.
- Yangi xodimlar uchun adaptasiya dasturlarini joriy qilish.

Psixologik qo'llab-quvvatlash tizimini yaratish:

- Tashkilotda psixologik maslahat xizmati va stressni boshqarish dasturlarini tashkil qilish.
- Har bir xodimning psixoemotsional holatini qo'llab-quvvatlashga e'tibor qaratish.

Ilmiy va tajribaviy yordam:

- Xodimlar uchun ilmiy va tajribaviy yordam ko'rsatish tizimini rivojlantirish.
- Ilmiy-tadqiqot ishlarini rag'batlantirish va ular uchun shart-sharoitlar yaratish.

Tashkilot madaniyatini shakllantirish:

- Jamoa o'rtasida hurmat va hamjihatlikni shakllantirish uchun qo'shimcha tadbirlar o'tkazish.
- Tashkilotning qadriyatlari va vazifalarini ochiq e'lon qilish va amalga oshirish.

Jamoatchilik bilan hamkorlik:

- mahalliy jamoatchilik bilan yaqin hamkorlik o'rnatish.
- Tashkilot faoliyati va muvaffaqiyatlarini jamoatchilikka taqdim etish.
- Tashkilot faoliyati haqida ommaga ochiq va shaffof ma'lumot berish.

Mehnat haqi oʻsishi ish stajiga bogʻliqligi:
-Koʻp yillik ish stajiga ega boʻlgan xodimlarning nufuzuni oshirish.
- Jamoada ish samaradorligiga erishish.
- Xodimlarning tashkilotda uzoq vaqt ishlashini ta'minlash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi Oʻzbekistonning 2021-2025 yillarga moʻljallangan taraqqiyot strategiyasi toʻgʻrisida". PF-6138-son, 28.01.2021 y.
2. Abduraxmonov Q.X., Xolmoʻminov Sh.R., Zokirova N.Q. Personalni boshqarish. Darslik. –T.: Oʻqituvchi, 2008.
3. Qurbonov I., A.Akramov, M.Bayonov. Yangi Oʻzbekistonda inson resurslarini rivojlantirish va boshqarish tizimidagi yutuqlar. e-visa.gov.uz.
4. Карташова Л.В. Управление человеческими ресурсами: Учебник/ Л.В. Карташова. -М.: ИНФРА-М, 2014
5. Qosimova D.S., Nazarova G.Gʻ., Salixova N.M., Ismailova N.S.Inson resurslarini boshqarish: Darslik. - T.: TDIU, 2011.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.